

ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: ПЕРВІСНІСТЬ Й АНТИЧНІСТЬ

1. Первісна культура
2. Культура кочових народів раннього залізного віку
3. Антична культура в Північному Причорномор'ї
4. Культура давніх слов'ян

ПЕРВІСНА КУЛЬТУРА

Первісне суспільство

Доаграрне

Мисливці

Збирачі

Аграрне

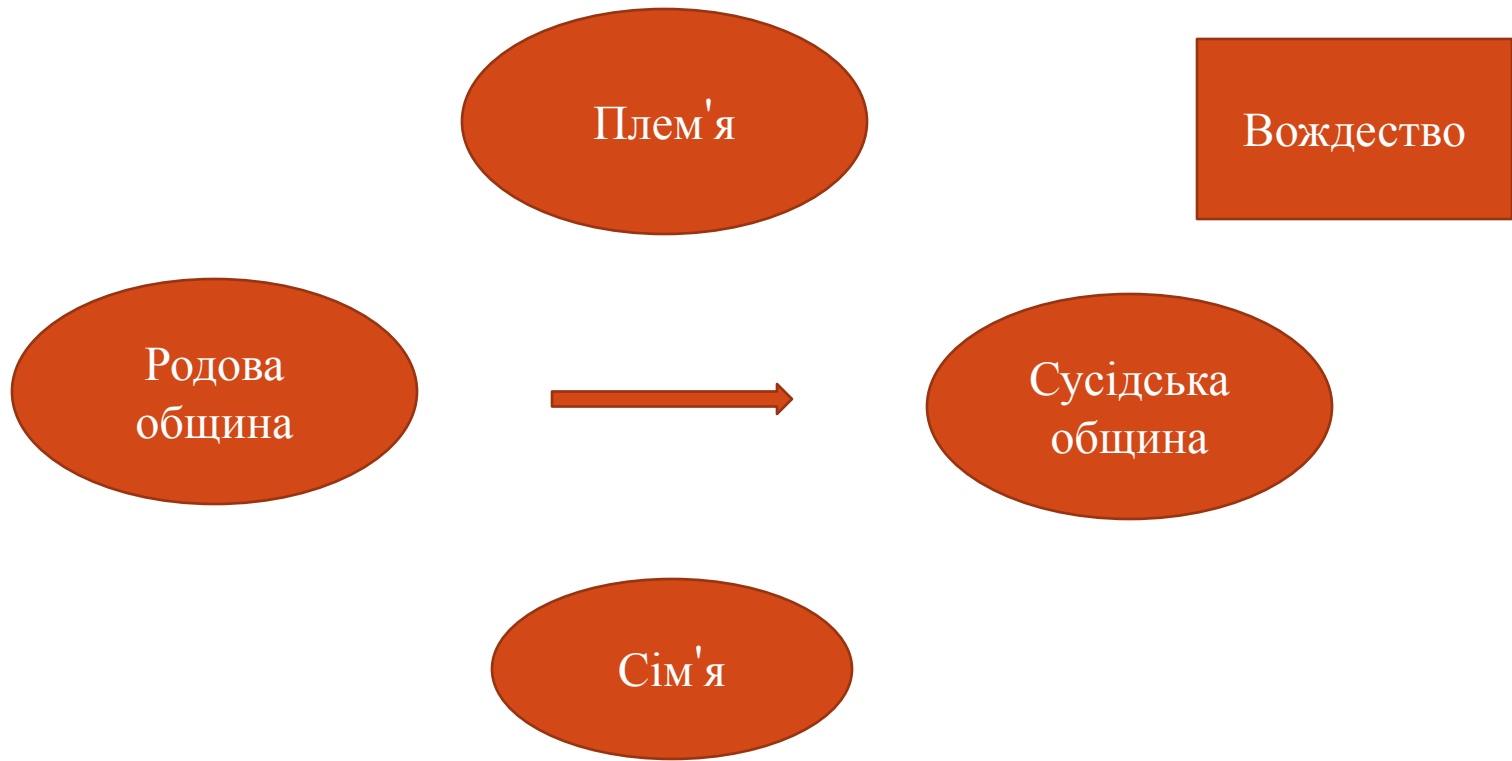
Землероби

Скотарі

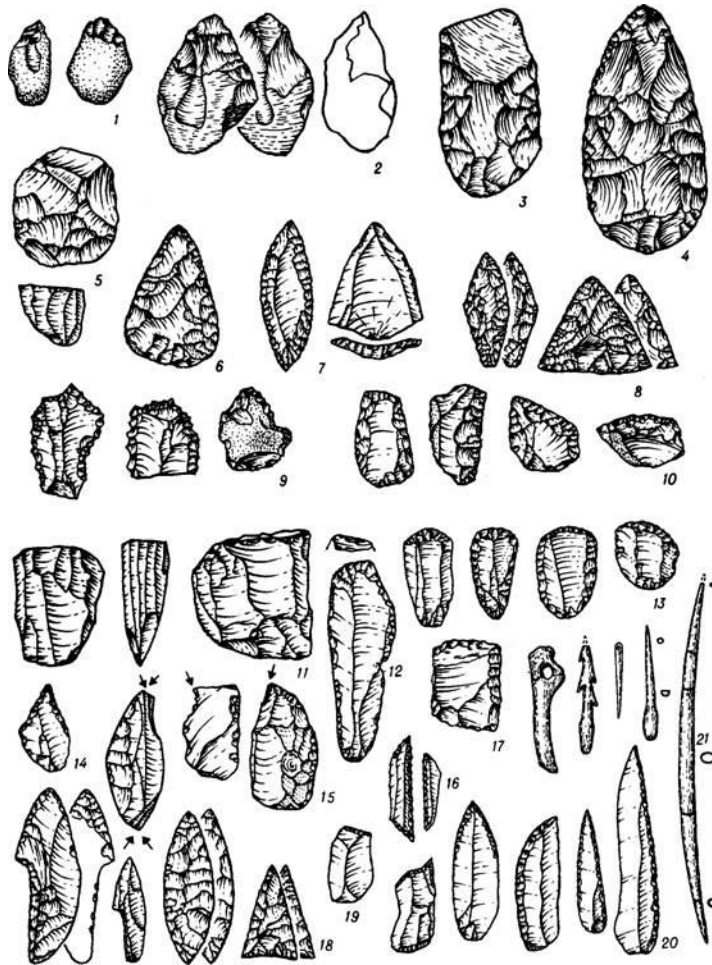
Походження релігії

- Магія
- Фетишизм
- Анімізм
- Тотемізм

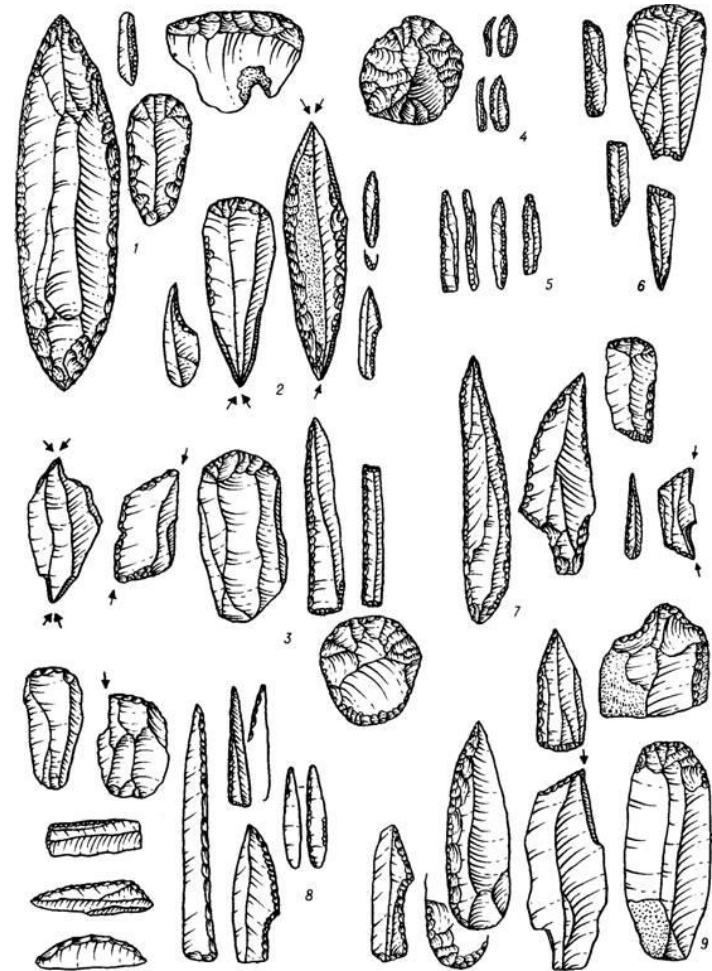
Суспільна організація

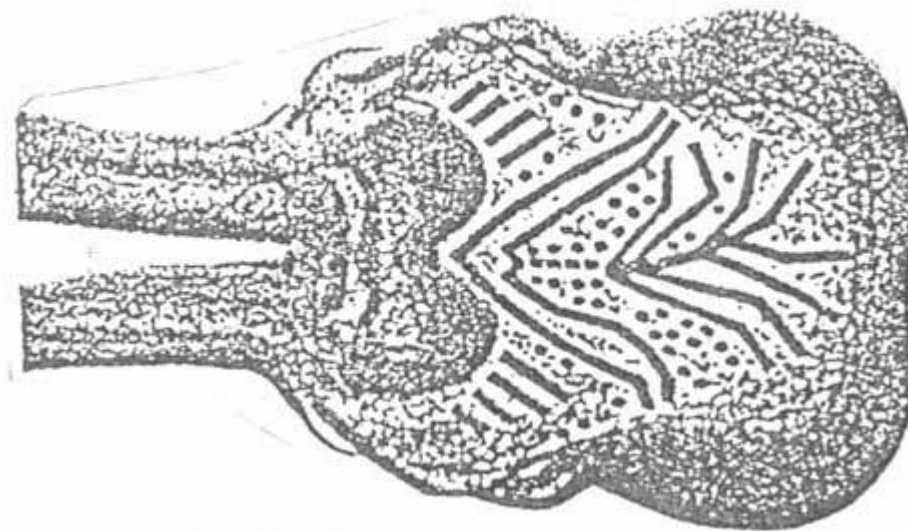
Палеоліт (до 10 тис. років тому)

Характерні типи
кам'яних знарядь праці
епохи палеоліту

Характерні типи
кам'яних знарядь праці
епохи пізнього палеоліту
(35 – 10 тис. років тому)

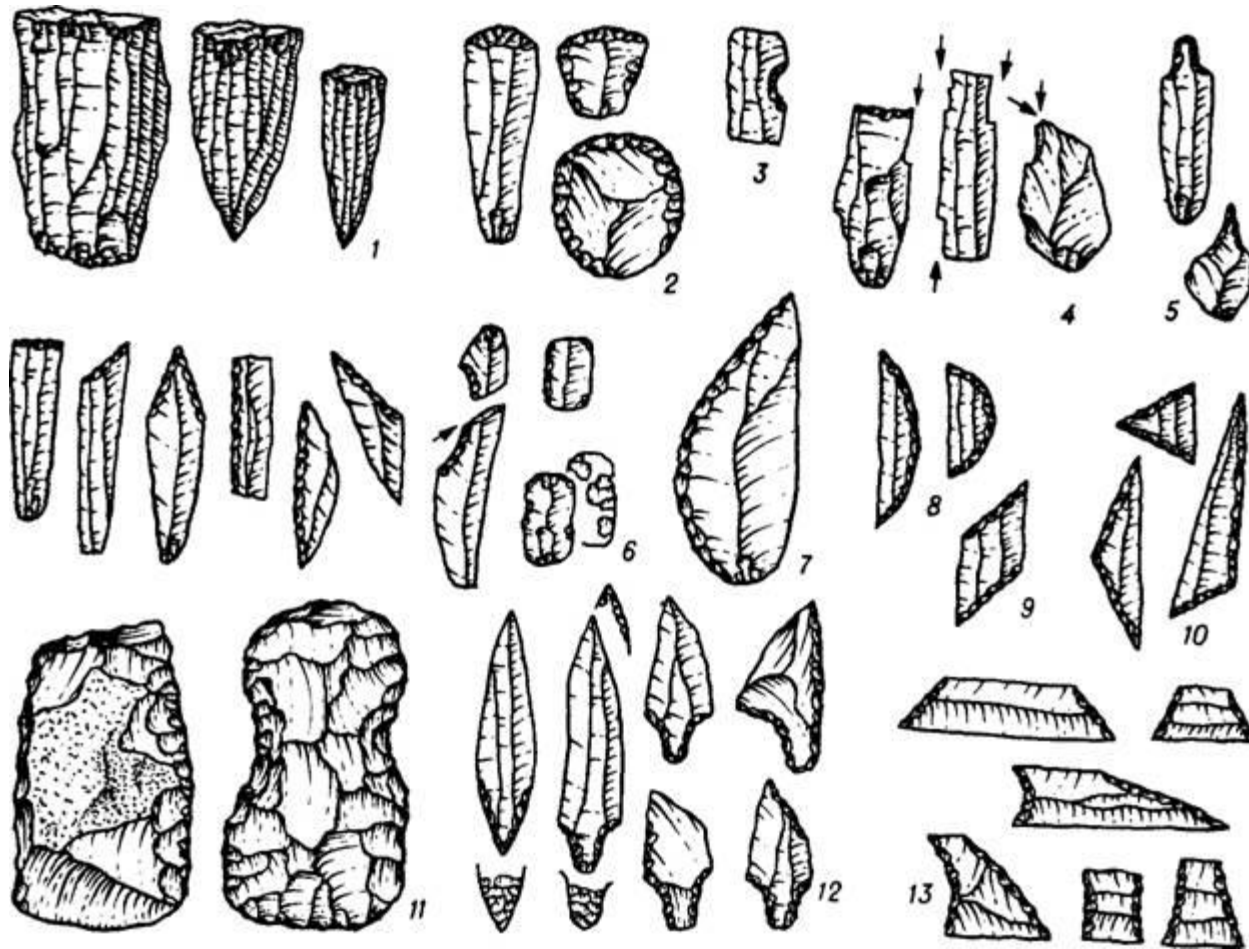

Орнамент на черепі мамонта,
Межирицька стоянка, 20 - 13 тис. років тому

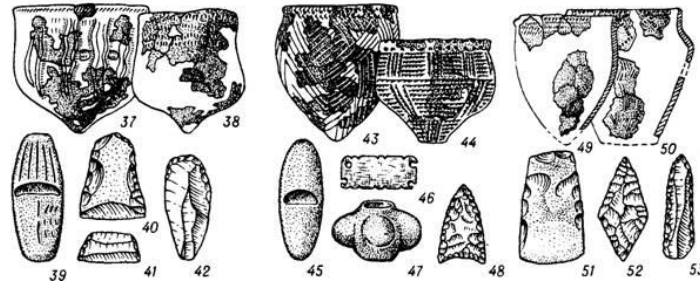
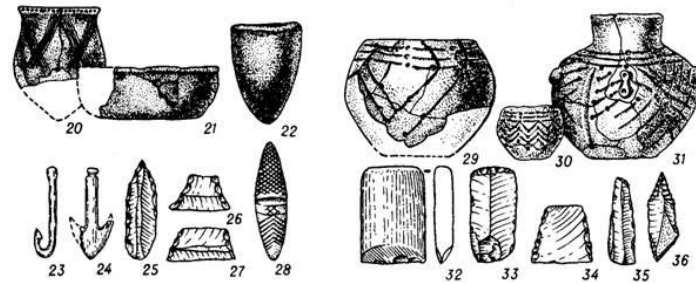
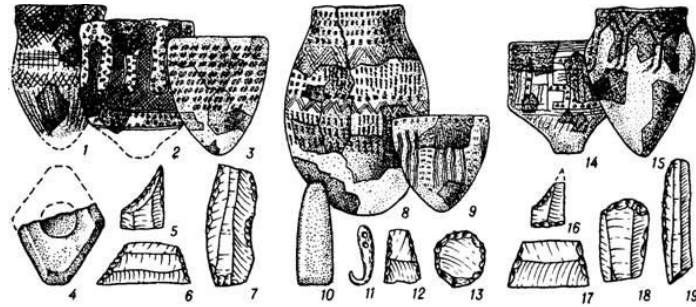
Мистецькі вироби з кістки та бивня мамонта,
пізній палеоліт, Мізинська стоянка,
20 – 13 тис. років тому

Мезоліт (10 – 7 тис.)
Матеріальна культура

Неоліт (7 – 5 тис.)

Культури: буго-дністровська, сурсько-дніпровська, лінійно-стрічкової кераміки, дніпро-донецька

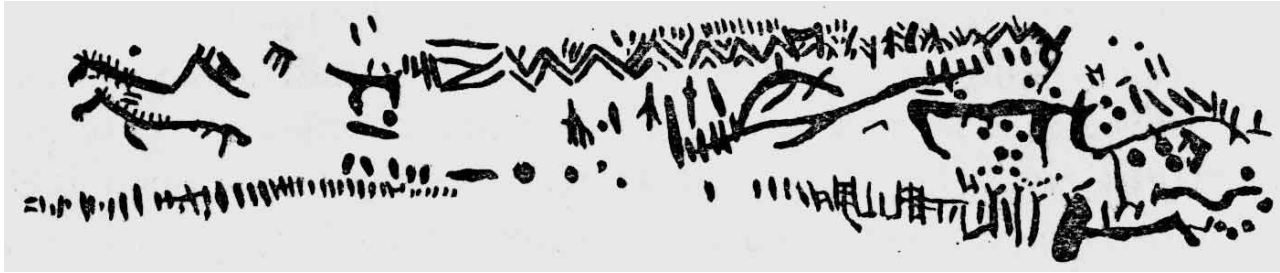

Кам'яна Могила

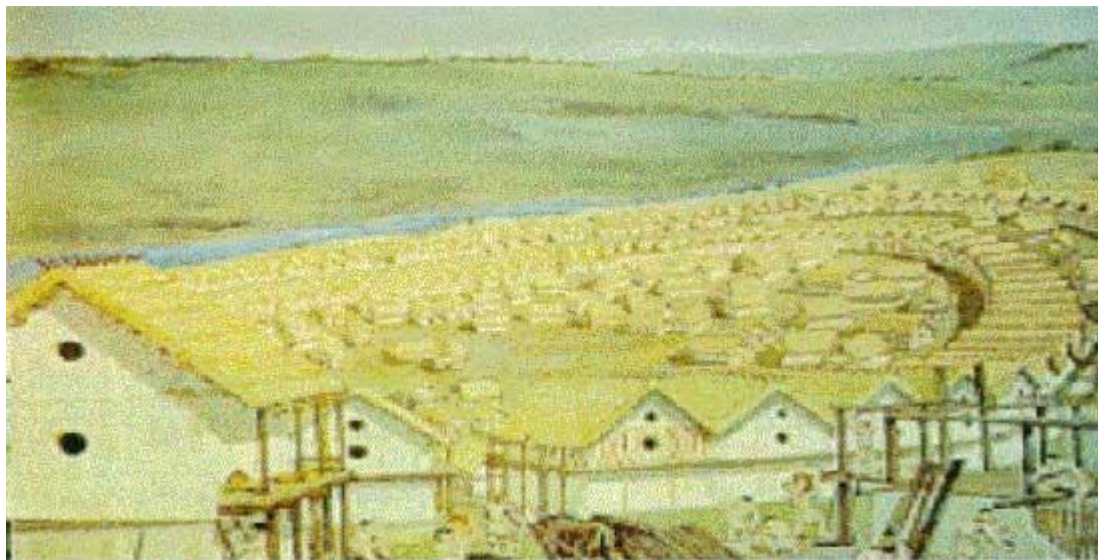

Енеоліт (5 – 3 тис.) Трипільська культура

Трипільське поселення в
Урочищі Коломийщина

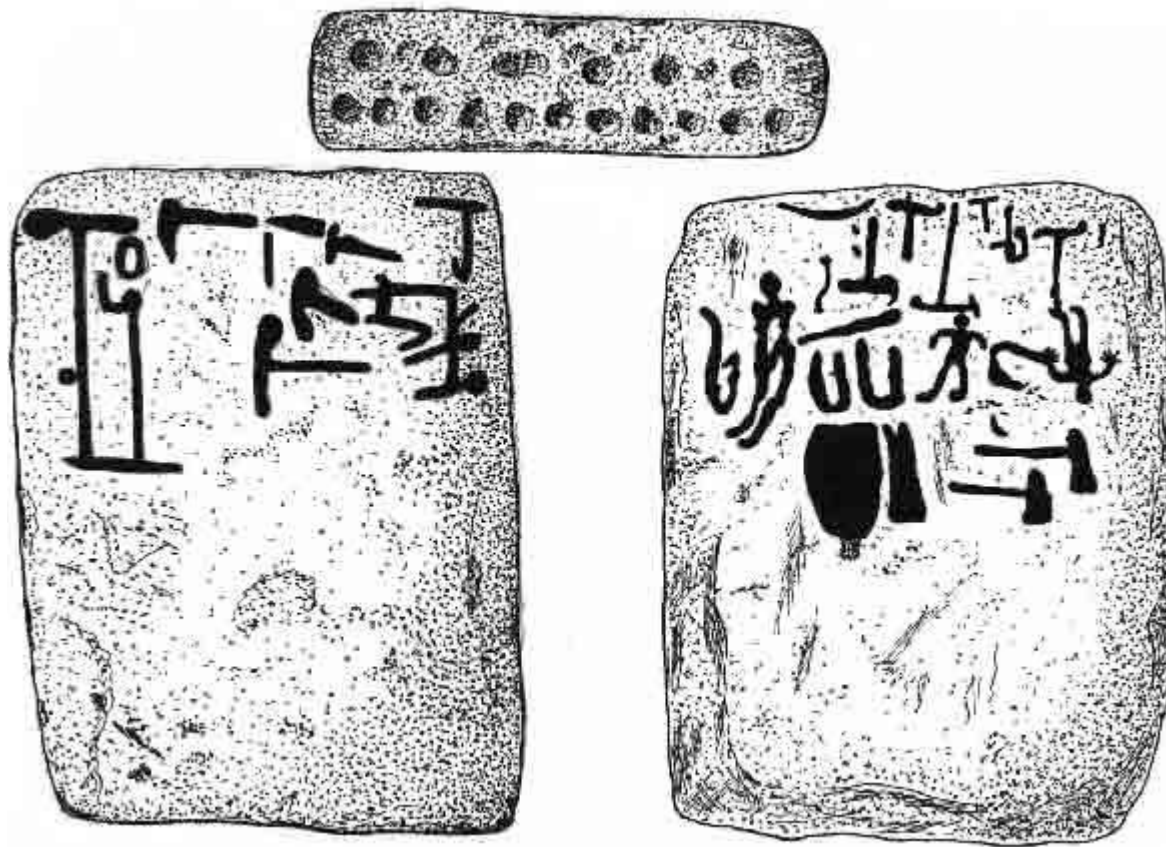

Майданецьке поселення
(реконструкція)

Бронзовий вік (3 – 2 тис.)

Керносівський ідол

Стела із Бахчі – Елі (Крим),
кемі-обинська культура

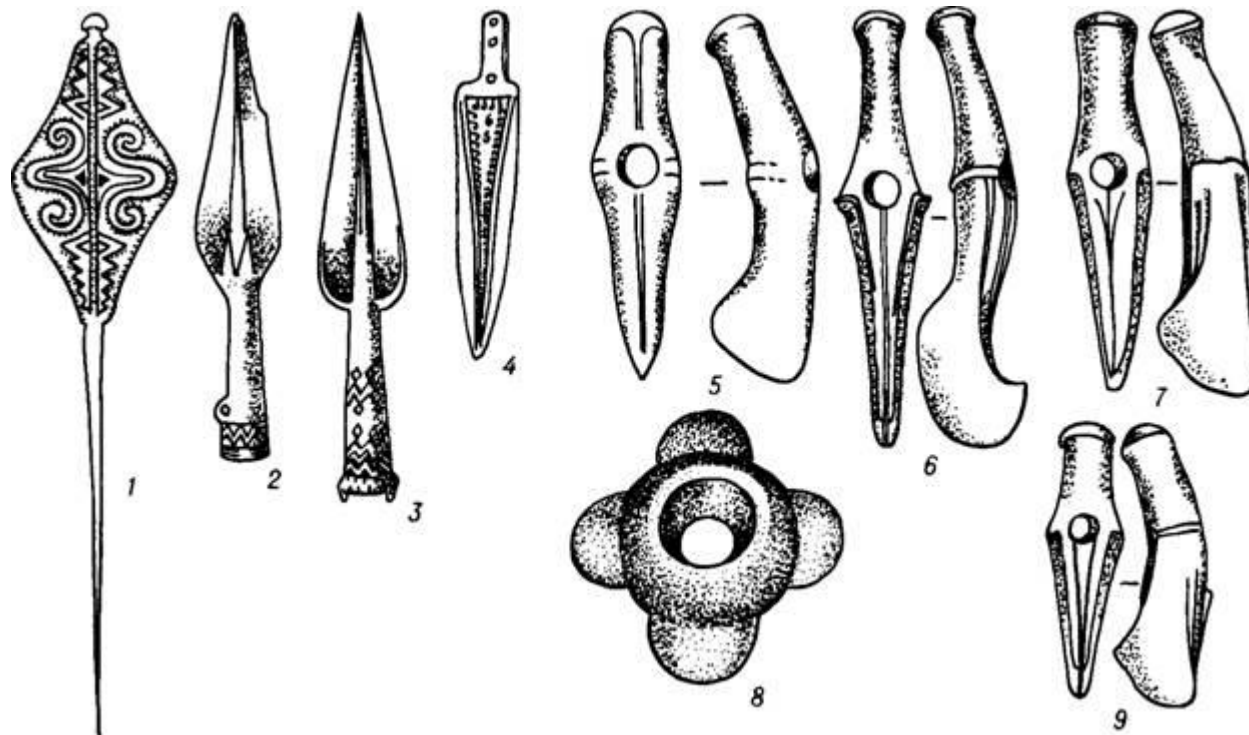

Реконструкція ритуального комплексу

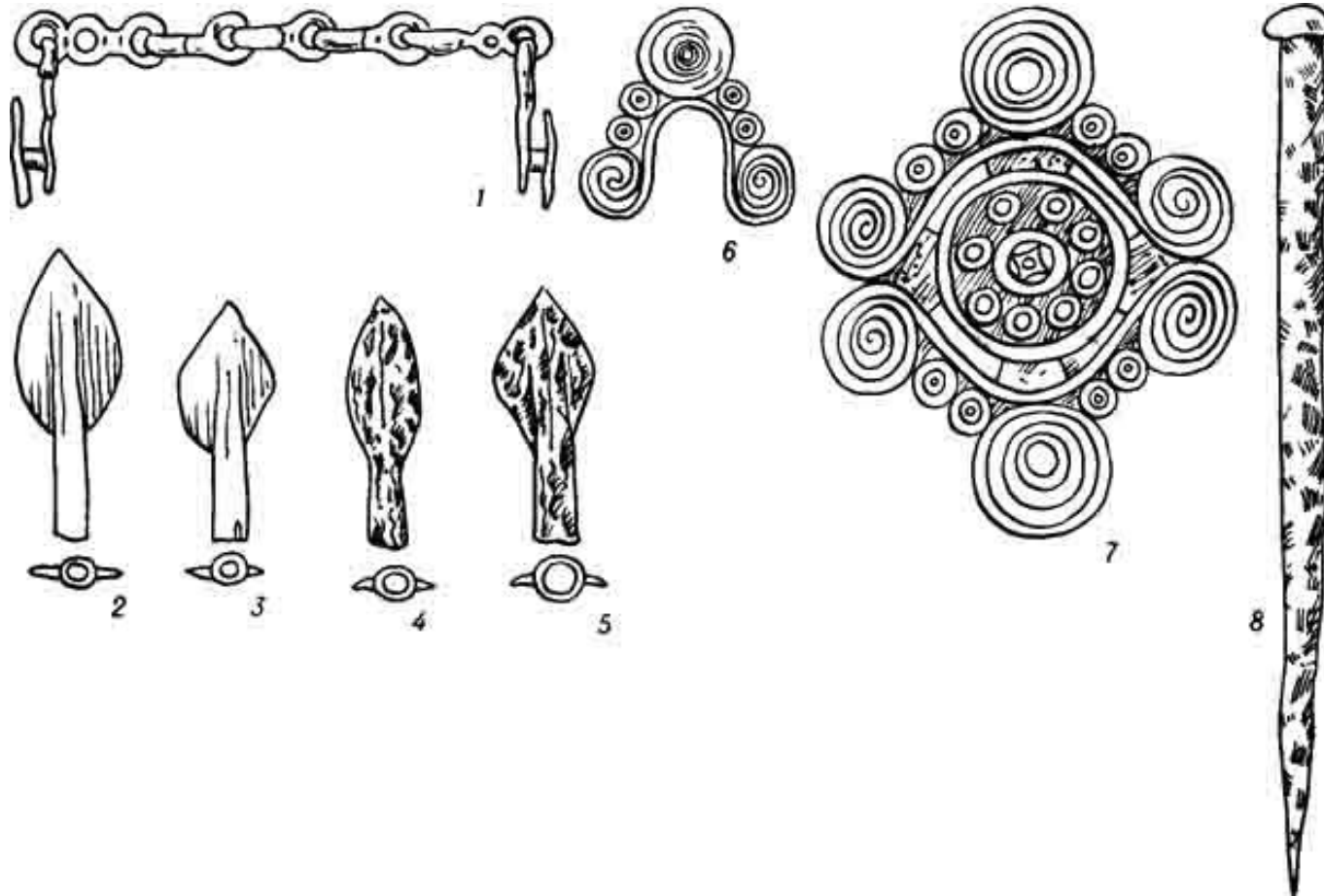
Феномен модельованих
черепів,
катакомбна культура

Бородинський клад

КУЛЬТУРА КОЧОВИКІВ РАННЬОГО ЗАЛІЗНОГО ВІКУ

Комплекс кіммерійської матеріальної культури

Прикладне мистецтво кіммерійців

Прикраса ремня, курган Висока Могила біля
с. Балки, Запорізька область,
VIII ст. до н.е.

Шпилька, курган біля с. Вільшана,
Черкащина, VIII ст. до н.е.

Скіфська культура

Мапа археологічних культур і племен
епoxy раннього заліза
сер. 1 тис. до Р.Х.

Періодизація розвитку скіфської культури

- Архаїчний період: VII – V ст. до н.е.
- Класичний період: IV – III ст. до н.е.

Скіфська міфологія та релігія

Пантеон скіфів
(за Геродотом)

Табіті
(Гестія)

Папай
(Зевс)

Апі
(Гея)

Гойтосір
(Гермес)

Аргімаса
(Афродіта)

Фагімасад
(Посейдон)

Арей

Геракл

Комплекс скіфської матеріальної культури

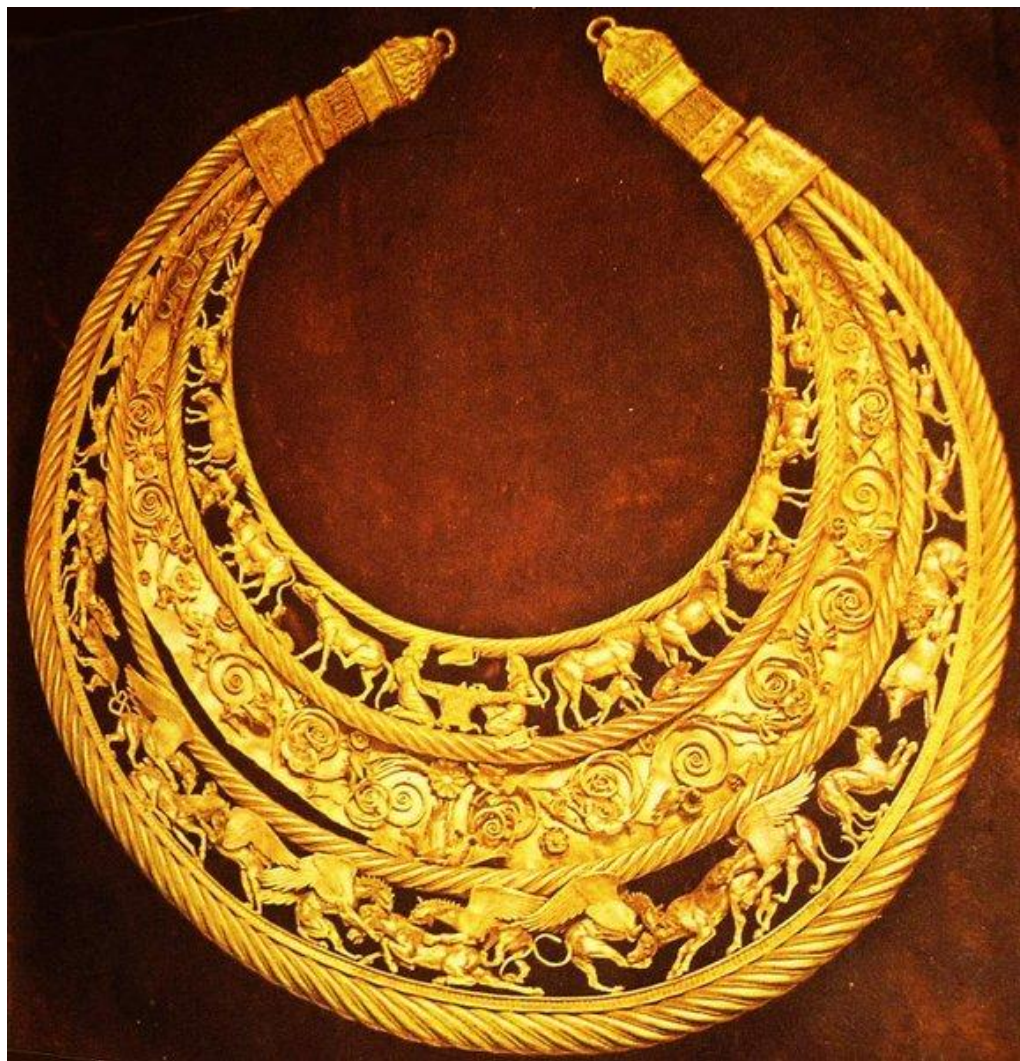

Скіфський меч -
акінак

Скіфський бронзовий казан

Скіфське мистецтво

Пектораль, курган Товста Могила, Дніпропетровщина, IV ст. до н.е.

Гребінь, курган Солоха, IV ст. до н.е.

Позолочена срібна ваза,
курган Чортюлик, IV ст. до н.е.

Шолом, курган біля с. Зрубне на
Донеччині, IV ст. до н.е.

Головний убір із золотим
декором, курган біля с.
Вільна Україна,
Херсонщина, IV ст. до н.е.

Пластина – прикраса головного
убору з культовим сюжетом,
Курган біля с. Сахнівка,
Черкащина, IV ст. до н.е.

Пластина у вигляді лосеняти,
курган біля хутора Шумейко,
Сумщина,
VI – V ст. до н.е.

Пластина з зображенням оленя,
курган
Могила Тернівка, Черкащина,
VII – VI ст. до н.е.

Сережка у вигляді
сфінкса, група курганів
“Три брати”,
Крим, IV ст. до н.е.

Гема в золотій оправі,
курган Гайманова Могила,
V ст. до н.е.

Пластина-аплікація із
зображенням Апі,
IV ст. до н.е.

Перстень (золото, срібло),
Черкащина, V ст. н.е.

Нашивка для одягу у вигляді оленя,
курган Куль - Оба, Крим, IV ст. до н.е.

Фігурка кабана, курган Хомина Могила,
Дніпропетровщина, IV ст. до н.е.

Ритон, курган Велика Знам'янка,
Запорізька область, V ст. до н.е.

Меч з прикрашеними піхвами,
курган Товста Могила,
IV ст. до н.е.

Меч з прикрашеними піхвами,
курган біля с. Велика Білозерка,
IV ст. до н.е.

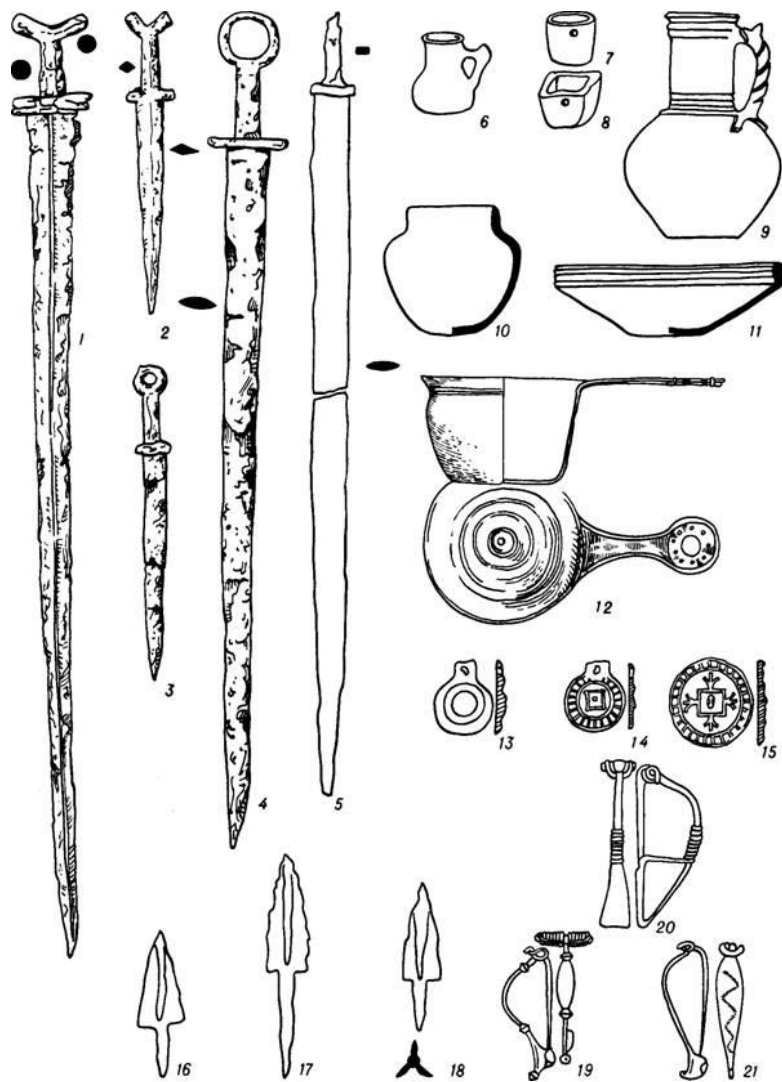
Підвіски,
курган біля с. Новосілки,
Черкащина,
IV ст. до н.е.

Сарматська культура

Карта сарматських та пізньоскіфських племен II ст. до н.е. - IV ст. н.е. на території сучасної України

Комплекс сарматської матеріальної культури

Сарматське прикладне мистецтво

Сережка,
I ст. н.е.,
курган Соколова Могила,
Миколаївщина.

Сережки,
I ст. н.е. – I ст. до н.е.,
Ногайчинський курган,
Крим

Фібула-брошка,
I ст. н.е. – I ст. до н.е.,
Ногайчинський курган,
Крим

Перстень,
I ст. н.е.,
курган Соколова Могила,
Миколаївщина.

Браслет,
I ст. н.е.,
курган Соколова Могила,
Миколаївщина.

Матеріальна культура гунів

Пряжка, IV – V ст.

Меч, IV – V ст.

Діадема,
поховання біля с. Стара Ігрень,
Дніпропетровщина, IV – V ст.

Накладка вуздечкова,
Крим, IV – V ст.

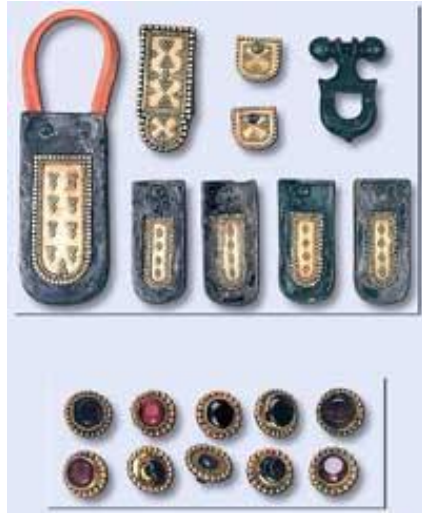

Пряжка, IV – V ст.

Накладка вуздечкова,
Крим, IV – V ст.

Матеріальна культура аварів

Поясні набори з
геральдичною
символікою,
VI – VII ст.

Матеріальна культура хозар

Нагрудна прикраса,
з поховання біля с. Глоси на
Кіровоградщині,
VII – VIII ст.

Сережки,
з поховання біля с. Чертувате
на Миколаївщині,
VII – VIII ст.

Підвіска,
з поховання біля с. Глоси на
Кіровоградщині,
VII – VIII ст.

АНТИЧНА КУЛЬТУРА В
ПІВНІЧНОМУ
ПРИЧОРНОМОР'І

АНТИЧНЕ
СУСПІЛЬСТВО

Поліс – антична громадянська
община, основа античного
суспільства

Періодизація історії античної культури в Північному Причорномор'ї

- Архаїчний період: VII – VI ст. до н.е.
- Класичний період: V – IV ст. до н.е.
- Елліністичний період: IV – I ст. до н.е.
- Римський період: I ст. до н.е. – III ст. н.е.
- Пізньоантичний період: III – VI ст. н.е.

Міфологія та релігія

Розвиток
релігійних культів

Політеїзм

Грецький
пантеон
(VI – I ст. до н.е.)

Поява культів негрецького походження:
фракійських, малоазійських, римських,
християнства
(I – IV ст. н.е.)

Боги – покровителі землеробства:

- Деметра ,
- Кора-Персефона,
- Діоніс.

Іонійський культ Аполлона
(Аполлон Дельфіній в Ольвії).

Культ богині Партенос (Артеміди) в Херсонесі.

Місцеві божества (покровителі річок тощо).

Культ героїв: Ахілл, Геракл.

Діоніс

Ольвійська монета з зображенням річкового божества Борисфена, IV ст. до н.е.

Голова Деметри на срібній монеті з Ольвії, IV ст. до н.е.

Божества негрецького походження
фрігійського:

- Кібела (Велика мати богів),
- Сабазій,

іранського:

- Мітра,

фракійського:

- Герой-вершник,

римського:

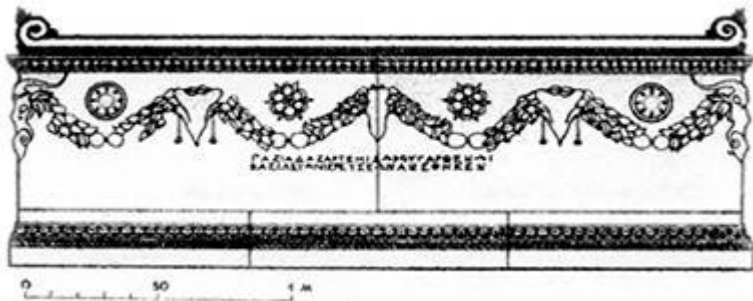
- культ римських імператорів.

Статуетка Кібели із
Ольвії, III ст. до н.е.

Фракійський вершник,
рельєф із Хараксу, I – II ст. н.е.

Мармуровий олтар із Херсонесу,
IV ст. до н.е. (реконструкція)

Процесія з жертвним биком, що прямує до
олтаря. Малюнок на вазі із Пантікапея,
IV ст. до н.е.

Узливання біля олтаря.
Малюнок на стелі римського часу з
Ольвії

Курильниця із Ольвії, III ст. до н.е.

Розвиток наукових знань

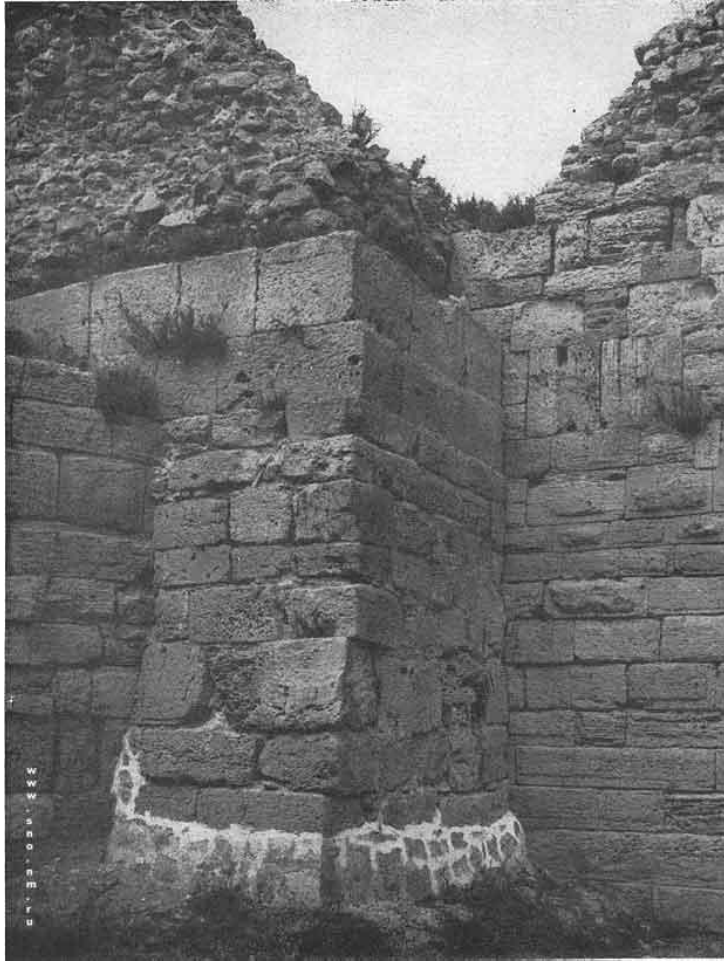
Філософи:

- Біон Борісфеніт (IV – III ст. до н.е.),
- Смікр з Боспору,
- Діофіл з Боспору.

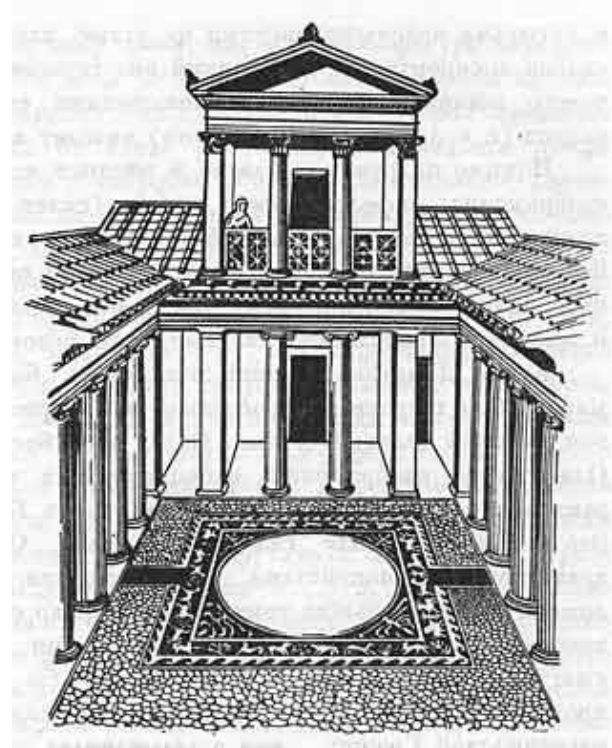
Історики:

- Сіріск Херсонесіт (III ст. до н.е.),
- Посідоній Ольвіополіт.

Будівництво й архітектура

Стіни Херсонесу

Житловий
будинок в Ольвії
(реконструкція)

Коридор (дромос)
“ Царського кургану ”
поблизу Керчі, IV ст. до н.е.

Колони в Пантікапеї

Акрополь Пантікапея
(реконструкція)

Антична кераміка та вазопис

Кратер
Тіра, V ст. до н. е.

Кілік
Ольвія, VI ст. до н. е.

Пеліка
Ольвія, V ст. до н. е.

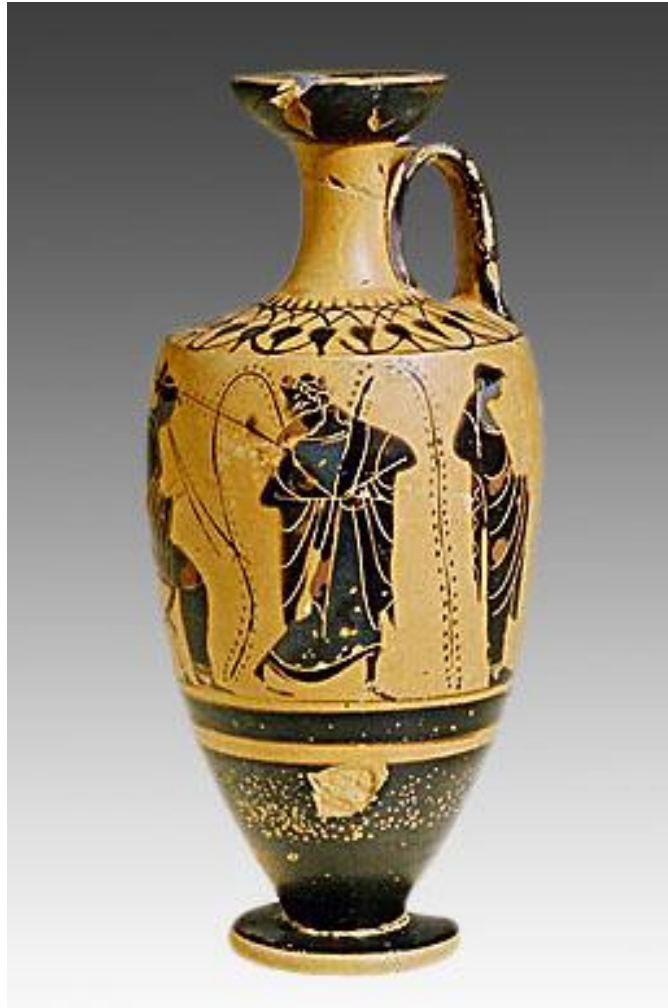
Лекіф, виготовлений
афінським майстром
Ксенофантом,
Пантікапей,
IV ст. до н.е.

Арібал (сосуд для
ароматичних масел),
робота корінфських
майстрів, Березань,
VI ст. до н.е.

Кубок, виготовлений
хіоськими майстрами,
Березань, VI ст. до н.е.

Лекіф, робота майстрів з
Атики,
Березань, V ст. до н.е.

Червонолаковий
кухонний посуд
II – III ст. н.е.

Скляні вироби

Кубок і бальзамарії, II – III ст. н.е.

Ювелірне мистецтво

Золота маска із царського поховання (Рескупоріда III?), Пантікапей, III ст. н.е.

Золоті сережки, Херсонес, I – II ст. н.е.

Перстень, Тіра, II – III ст. н.е.

Нашивна бляшка у вигляді Медузи – Горгони, Феодосія, IV – III ст. до н.е.

Музичне мистецтво

Кіфаристки
(зображення на кратері з
о. Березань, VI ст. до н.е.)

Виконавець віршів,
який акомпанує собі грою
на барбитоні
(зображення на лекіфі
з Ольвії, V ст. до н.е.)

Флейтист
(зображення на пеліці з
Ольвії, V ст. до н.е.)

Монетне мистецтво

Тіра, срібна драхма IV ст. до н.е. із зображеннями голови богині Деметри та фігури бика

Ольвія, монета-дельфін V ст. до н.е.

Ольвія, монета V ст. до н.е. із зображенням голови Медузи - Горгони

Ольвія, бронзова монета V ст. до н.е. із зображенням голови богині Афіни

Поширення письменності

Напис на честь історика Сіріска, Херсонес, III ст. до н.е.

Напис на честь переможців у змаганнях з бігу та боротьби, Херсонес, I – II ст. н.е.

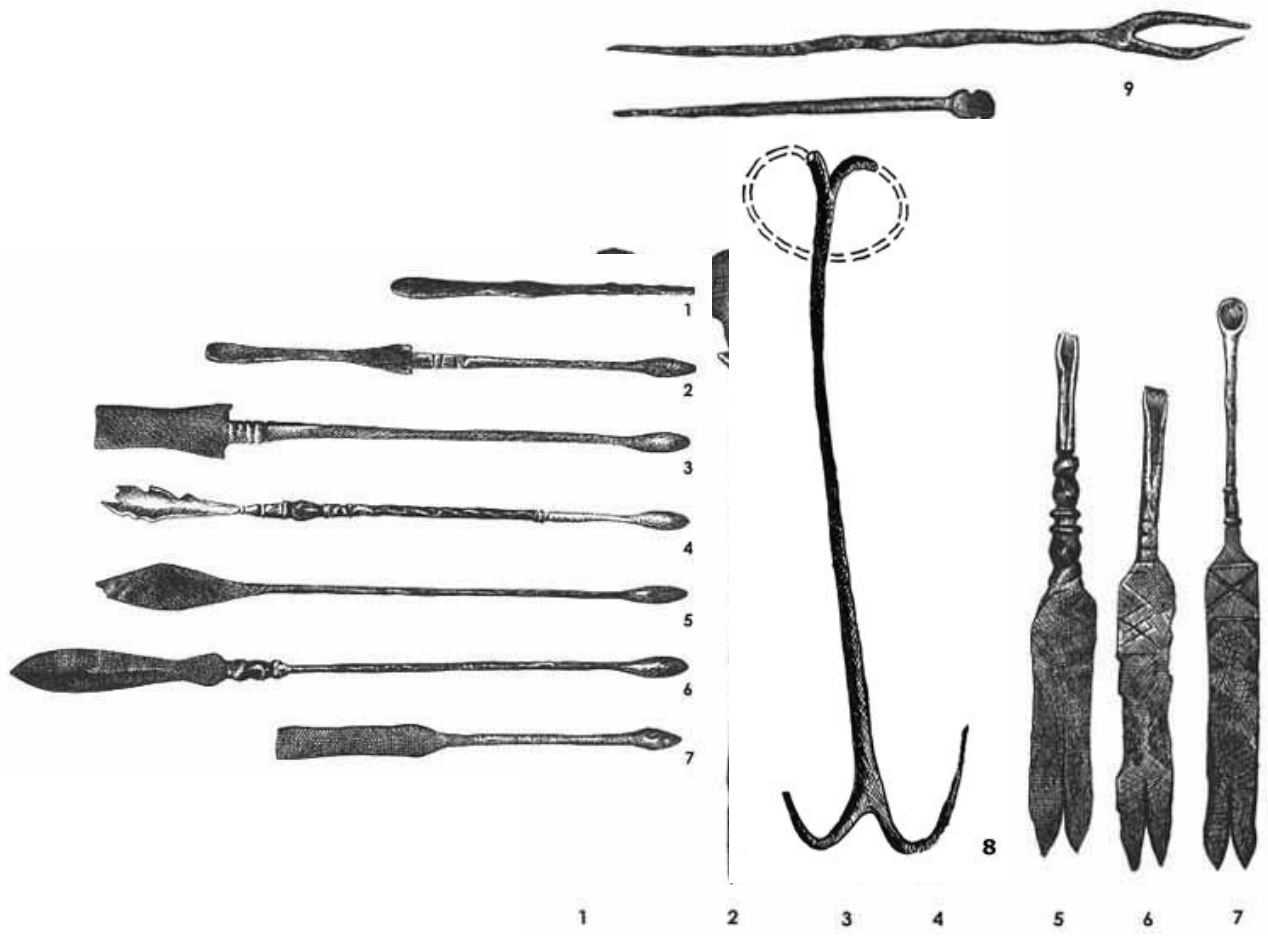

Олтар з посвятою богині Немезиді, встановлений Басилідом, Херсонес, II ст. н.е.

Олтар з латинською посвятою богині Немезиді, встановлений римським солдатом Титом Флавієм Цельсином, Херсонес, II – III ст. н.е.

Поширення медичних знань (античні медичні інструменти із Ольвії)

Театр (Херсонес, сучасний стан)

Живопис

“ Майстерня художника “.
Малюнок на саркофазі.
Пантікапей, I ст. н.е.

Живопис “ склепу Деметри “ в Пантікапеї (I – II ст. н.е.)

Плутон (Аїд) увозить Персефону

Рослинний орнамент

Зображення богині Деметри

Скульптура

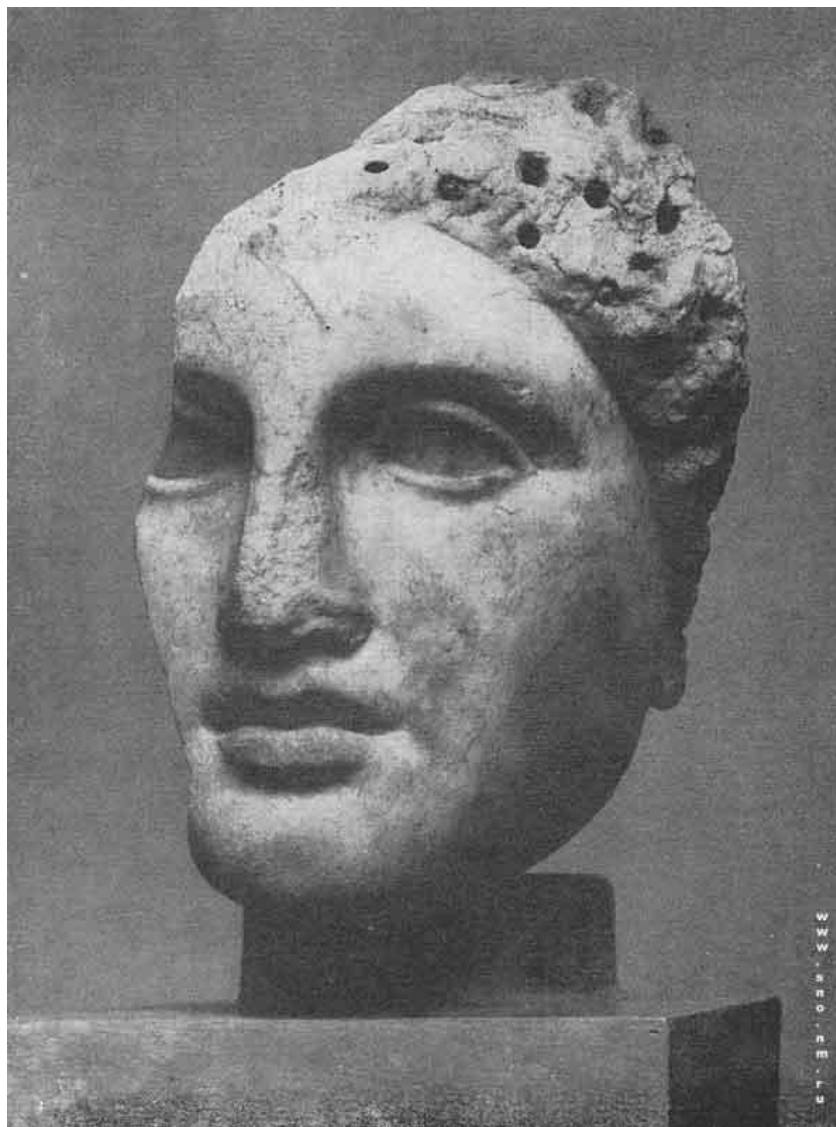
Статуя чоловіка в тозі з цистою,
Харакс, I ст. н.е.

Статуя римського воєначальника,
Тіра, I – II ст. н.е.

Портрет боспорського царя,
I ст. н.е.

Голова Афродіти, робота малоазійського
майстра I ст. н.е., Пантікапей

Акротерій, Боспор, I ст. н.е.

Саркофаг із Мірмекія зі сценами із життя
Ахілла, робота афінських майстрів
I – II ст. н.е.

Надгробна скульптура

Надгробок Майї, дружини Каллія,
Боспор, IV ст. до н.е.

Надгробок із зображенням вершника,
Боспор, I ст. н.е.

Теракота

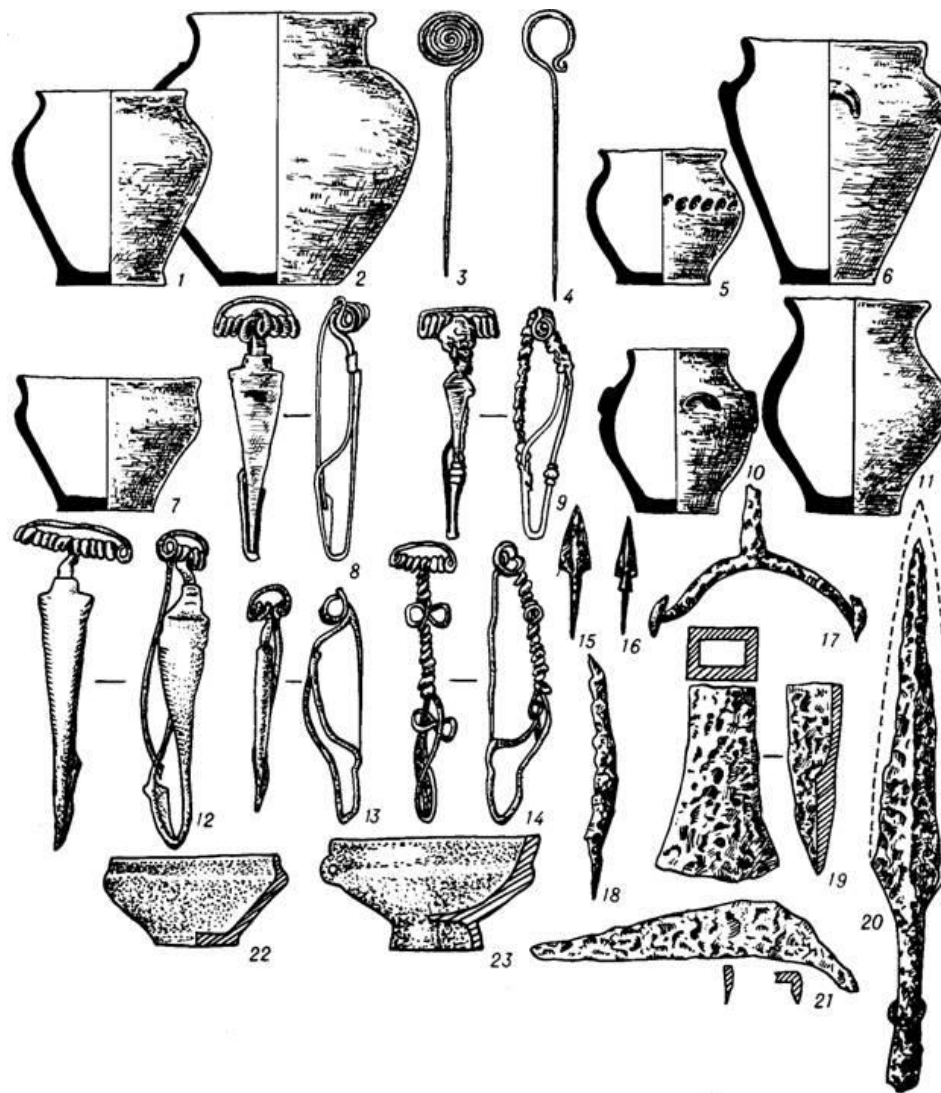
Теракотова статуетка
роботи іонійських майстрів,
Березань, VI ст. до н.е.

Галькова мозаїка, що зображує жінок під час омивання, Херсонес, IV ст. до н.е.

КУЛЬТУРА ДАВНІХ СЛОВ'ЯН

Зарубинецька культура III ст. до н.е. – I ст. н.е.

Черняхівська культура III – V ст.

Монета-прикраса
Черняхівської культури,
наслідування римських
монет, мідь з позолотою,
IV ст. н.е.

Давньослов'янський календар

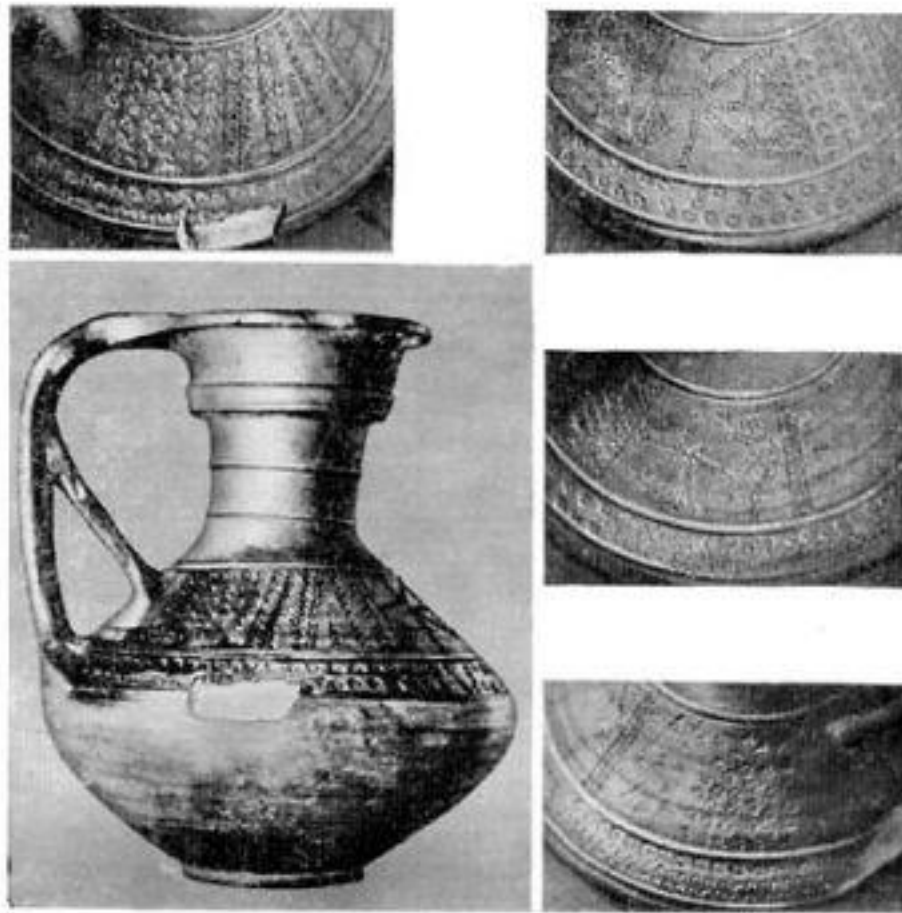
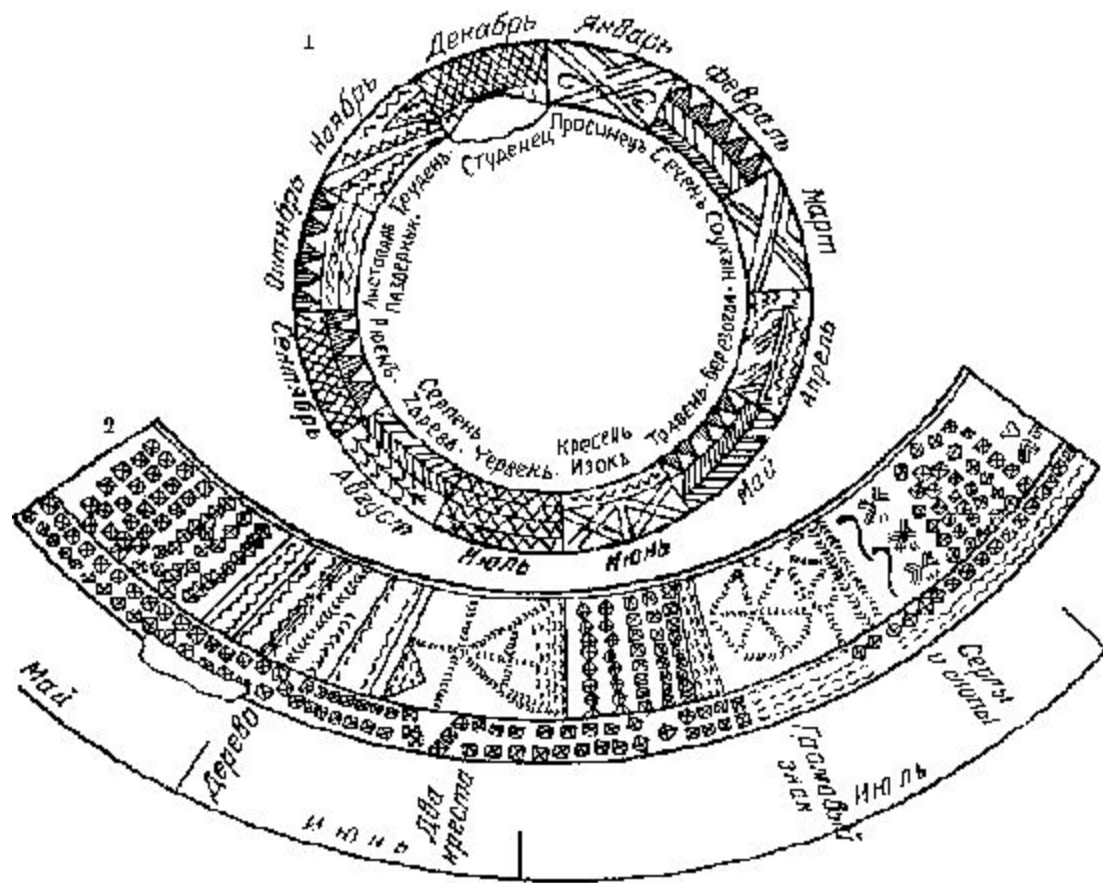
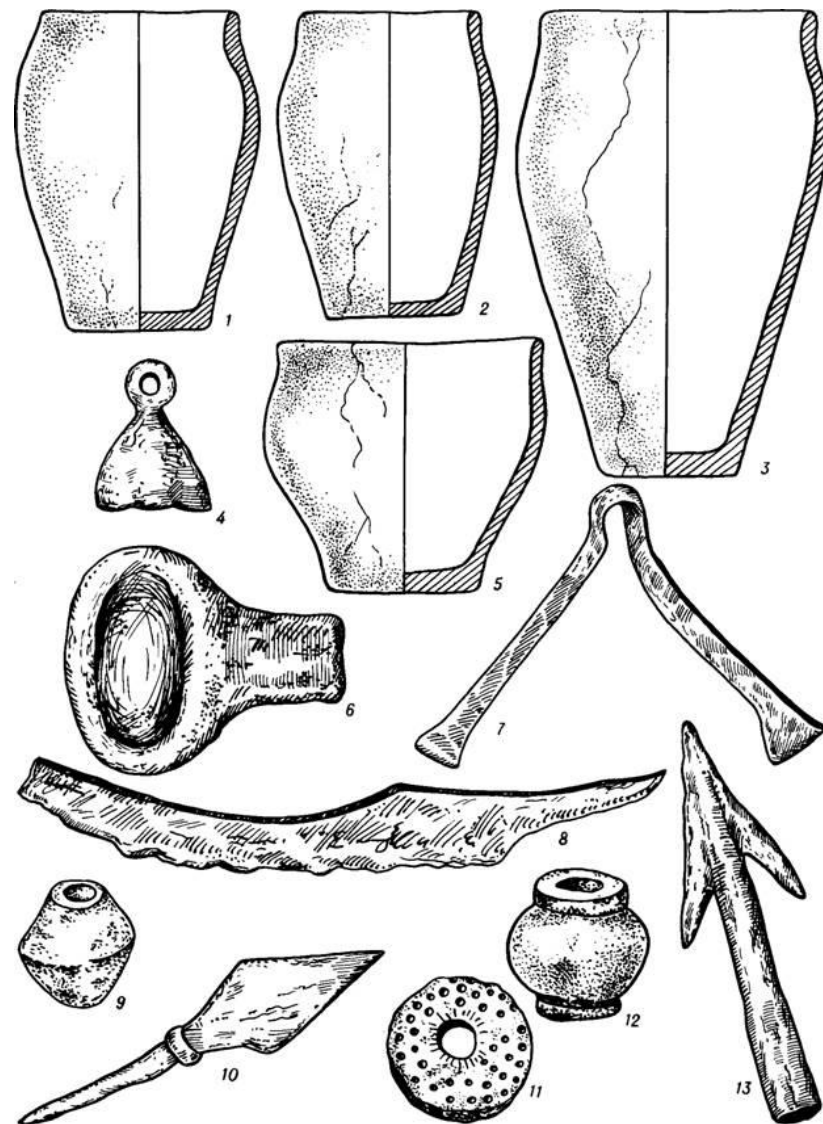

Рис. 34. РИТУАЛЬНИЙ СОСУД-КАЛЕНДАРЬ IV в.
ДЛЯ ЛЕТНИХ МОЛЕНИЙ О ДОЖДЕ ИЗ РОМАШЕК (на Киевщине).
Фото отдельных частей сосуда из Ромашек

Корчацько-Празька культура V – VII ст. (склавини)

Пеньківська культура V – VII ст. (анти)

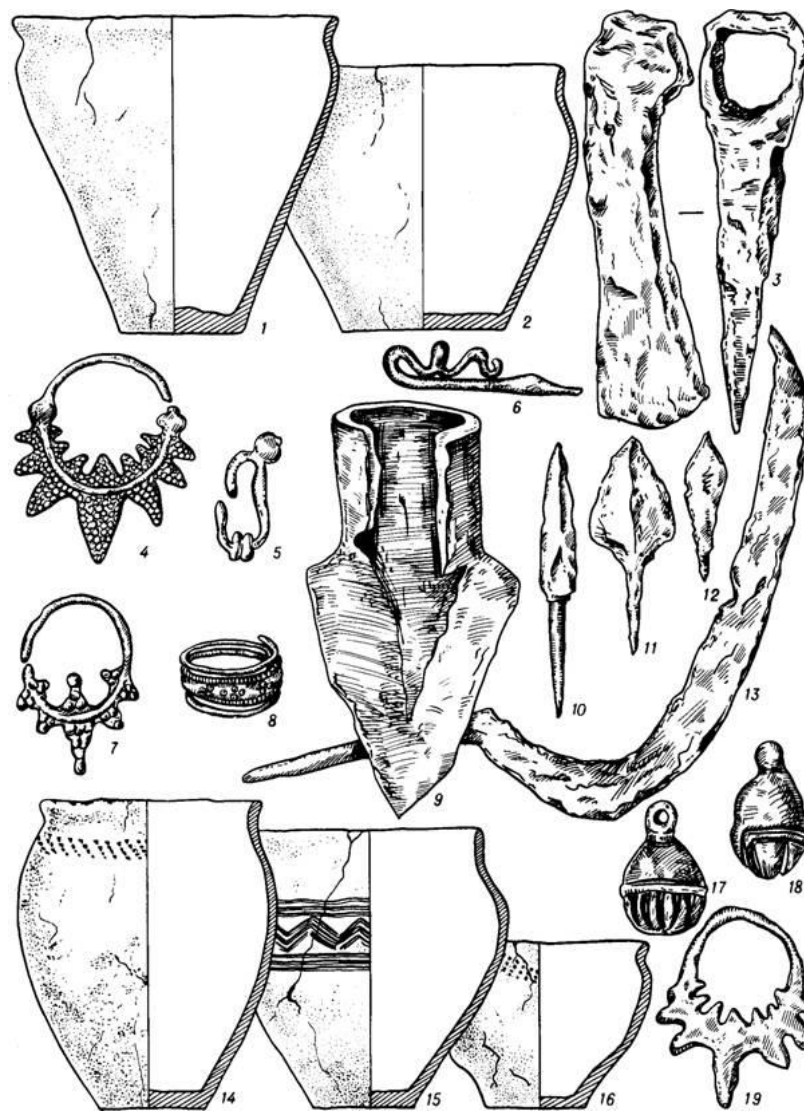
Скарби старожитностей антив
(скарб знайдено біля с.
Мартинівка на Черкащині)

Райковецька культура VII – X ст. (поляни, деревляни, уличі, тиверці, волиняни)

Волинцевсько-Роменська культура (сіверяни) VII – X ст.

Міфологія та релігія давніх слов'ян

Перун

Хорс

Даждьбог

Стрибог

Симаргл

Мокошь

Сварог

Велес

Лада

Купало

Род,
Рожаниці

Домовики

Лісовики

Упирі

Русалки

Збруцький ідол (X ст.)

